

SIGILIUL BRESLEI UNITE DIN CIACOVA PE UN DOCUMENT DIN 1823

Augustin MUREȘAN*

THE SEAL OF THE UNITED GUILD FROM CIACOVA ON A 1823 DOCUMENT

Abstract

The author presents the seal of the United Guild from Ciacova, Timiș county, applied with sealing wax on a document issued on 20th of June, 1823. There is a rectangular shield on the emblem, divided into six quarters with symbols typical of the six trades, those of the cobblers, potters, carpenters, tailors, belt makers and hatters. To be recalled in a symbolic way, heraldic images were used, showing typical tools (used by potters, carpenters and tailors) and finished products (bootmaking shops, belt maker shops, and hatters`shops).

Keywords: Timiș County, Ciacova, guild, seal, emblem.

Printre izvoarele documentare provenind de la diferitele bresle din Banat păstrate în patrimoniul Complexului Muzeal Arad se află și un act (certificat de ucenicie)¹ emis de Breasla Unită din târgul Ciacova², pentru ucenicul Ignaz [Tezollt ?], la 20 iunie 1823³ (Fig. 1). În această localitate cu rang de târg, din comitatul Timiș, au fost organizate în anul 1817 trei bresle: 1. Breasla dulgherilor, tâmplarilor, lăcătușilor, turtarilor, arămarilor, aurarilor și argintarilor, fierarilor, geamgiilor, dogarilor, bărbierilor, armurierilor, olarilor, tinichigiilor și țiglarilor; 2. Breasla tăbăcarilor, cizmarilor, curelarilor, tăbăcarilor de cordovan, pantofarilor germani și maghiari, măcelarilor, săpunarilor și frânghierilor; 3. Breasla tăbăcarilor germani și maghiari, croitorilor, gubarilor, năsturarilor și pălărierilor⁴.

Actul menționat mai sus, emis de una dintre cele trei bresle, conține informații valoroase despre ucenic, meșter și conducătorii breslei, ele fiind izvoare prețioase pentru

* Complexul Muzeal Arad, augmuresan@gmail.com

¹ Complexul Muzeal Arad, *Lehrbrief* (Certificat de ucenicie), *Fond Muzeu Feudal*, nr. inventar 1452. Hârtie cu dimensiunile 50 cm x 40 cm. Text în gotică tipărită și de mână pe 15 rânduri cu cerneală neagră, încadrat de un chenar ornamentat etc.

² Despre localitatea Ciacova, județul Timiș, vezi Josef Wilhelm Merschdorf, *Tschakowa. Marktgemeinde im Banat, Monographie und Heimatbuch*, Augsburg, 1997 și Daniela Opre, *Monografia comunei Ciacova*, Edit. Artpress, Timișoara, 2007.

³ Actul a fost emis sub semnătura starostelui suprem, starostelui adjunct și al meșterului breslei, pentru ucenicul Ignaz [Tezollt ?], născut în 2 martie 1806, în Arad.

⁴ În legătură cu breslele organizate în anul 1817 în târgul Ciacova, comitatul Timiș, vezi Szádeczky Lajos, *A czéhek történetéről Magyarországon*, Budapest, 1889, în „Értekezések a történelmi tudományok köréből”, Budapest, 1890, p. 74; idem, *Iparfejlődés és a czéhek története Magyarországon, okirattáral (1307-1848)*, II, Budapest, 1913, p. 250; Eperjessy Géza, *Mezővárosi és falusi céhek az Alföldön és a Dunántúlon (1686-1848)*, Acad. Kiadó, Budapest, 1967, p. 249; Géza Kovách, *Răspândirea breslelor rurale în partea de vest a României în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea*, în „Ialomița materiale de istorie agrară a României”, Slobozia, 1983, p. 524; idem, *A bányás demográfiai és gazdasági fejlődése (1716-1848)*, Szeged, 1998, p. 263; Lajos Kakucs, *Breslele, manufacturile și dezvoltarea industrială a Banatului între anii 1717-1918*, Editura Mirton, Timișoara 2008, pp. 231-232.

reconstituirea istoriei acestei asociații profesionale, dar și din punct de vedere sigilografic, care pe noi ne interesează în mod deosebit în acest articol.

Într-adevăr, breslele având dreptul de sigiliu⁵, actele emise de conducerea acestor asociații profesionale erau întărite cu sigilii proprii⁶. Sigiliul a constituit expresia autorității breslei cu ajutorul căruia se validau actele încheiate, el fiind garanția cea mai sigură a autenticității și a îndeplinirii obligațiilor asumate⁷. Această categorie de sigilii reflectă prin mijlocirea științei și artei heraldice aspecte ale vieții economice și sociale, permit într-un fel aparte reconstituirea cadrului economic caracteristic epocii respective, individualizând fiecare breaslă, relevându-i simbolic specificul activității desfășurate.

Actul la care ne referim este o „scrisoare” purtând mijloace de validare, fiind eliberat de către conducerea breslei din Ciacova ucenicului breslaș pentru a se bucura de drepturile ce i se cuvin. Aflăm din acest act durata perioadei de practică a ucenicului, timp de 3 ani (10 iunie 1820- 20 iunie 1823). Prin acest certificat de bună purtare se confirmă „în fața tuturor, că până la terminarea uceniciei pe 20 iunie 1823, tânărul s-a purtat cum se cuvine”⁸.

Pe act, în partea de jos în centru, s-a aplicat sigiliul rotund (45 mm), în ceară roșie, al acestei bresle mixte. Sigiliul, din cauza neatentei celui care l-a aplicat în timpul actului de sigilare, este defectuos, iar datorită vechimii și condițiilor de păstrare are pe alocuri ceara crăpată⁹. Presupunem că acest sigiliu de breaslă este necunoscut până acum.

În vederea introducerii lui în circuitul științific de specialitate, în rândurile de mai jos prezentăm și analizăm acest sigiliu. Ținând cont de faptul că în câmpul sigilar se află un scut, el se include în categoria sigiliilor de breaslă de tip heraldic¹⁰.

În câmpul sigilar (Fig. 1), scut heraldic dreptunghiular, împărțit în șase cartiere, prin trasarea unei linii verticale și a două linii orizontale¹¹. Cele șase cartiere au fost încărcate cu următoarele mobile heraldice¹²:

În primul cartier s-a reprezentat un însemn pe care încă nu l-am deslușit (probabil, o cizmă?¹³), amintindu-i pe meseriașii cizmari sau o altă branșă; în cartierul al doilea, posibil, un cuțit de olar, însemn al meșteșugarilor olari; în cartierul al treilea, o rindea, un echer și un compas deschis cu vârfulurile în jos, reprezentându-i pe tâmplari; în cartierul al patrulea, o foarfecă deschisă cu lamele în sus (având între ele un ac cu gămălie?), individualizându-i pe croitori; în cartierul al cincilea, o frânghie simbol ce vorbește despre activitatea frânghierilor; în cartierul al șaselea, o pălărie de epocă (tricorn), simbol al pălărierilor¹⁴.

⁵ Vezi Emil Vârtosu, *Despre dreptul de sigiliu*, în „Studii și cercetări de numismatică”, III, Editura Academiei R. S. R., București, 1966, pp. 333-344.

⁶ Despre astfel de certificate de ucenicie emise de către unele bresle din Sebeș, întărite cu sigiliul breslei, vezi Dorin Ovidiu Dan, *Noi contribuții la istoria breslelor din Sebeș*, în „Sargeția”, XXX, 2001-2002, pp. 579-585. Alte acte de acest fel întărite cu sigilii de bresle din Banat, vezi la Lajos Kakucs, *op. cit.*, pp. 24, 37, 40.

⁷ Vezi Maria Dogaru, *Meșteșugurile în lumina izvoarelor heraldice*, în „Historia Urbana”, tomul VI, 1-2, 1998, p. 37.

⁸ Vezi documentul original în limba germană - *Lehrbrief* (cu înțelesul de *Certificat de ucenicie*).

⁹ Dacă tiparele sigilare oferă specialistului vizualizarea corectă a tuturor elementelor din câmpul sigilar, sigiliile degradate sau greșit amprentate pe documente îngreunează actul de cercetare.

¹⁰ Din punct de vedere al reprezentării din emblemă, sigiliile de bresle și corporații, în general de instituții economice, au fost împărțite de către cercetătoarea Maria Dogaru în două categorii: 1. sigilii cu reprezentări simbolice și 2. sigilii de tip heraldic, vezi Maria Dogaru, *Sigiliile mărturii ale trecutului istoric*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 179.

¹¹ În legătură cu repartizările scutului și a numerotației cartierelor, vezi Marcel Sturdza-Săucești, *Heraldica, Tratat tehnic*, Edit. Științifică, București, 1974, pp. 35-36 și Maria Dogaru, *Din heraldica României*, Edit. JIF, București, 1994, pp. 24-25, fig. 2/L.

¹² Pentru termenul mobilă heraldică, element utilizat la alcătuirea stemelor, vezi Marcel Sturdza-Săucești, *op. cit.*, pp. 70-80; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 168; Maria Dogaru, *Din heraldica României*, pp. 23-25.

¹³ În primul cartier al scutului, lipsit de claritate, probabil s-a reprezentat un alt însemn, desemnând o altă branșă, și nu mobilă heraldică menționată de noi. Acest lucru se va afla numai după depistarea unui alt sigiliu al acestei bresle, corect aplicat, în ceară, imprimat în tuș ori altă substanță de sigilat și la care se poate distinge însemnul din acest prim cartier (valabil și pentru cel de-al doilea cartier) sau se va găsi tiparul sigilar din 1818 cu care s-a confecționat sigiliul.

¹⁴ În cazul pălărierilor, tricornul, ca piesă vestimentară ce s-a purtat în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, la costum stil Ludovic XV (Rococo), introdus în emblema pălărierilor, respectă tradiționalismul, vezi Adina Nanu,

Scutul timbrat de vulturul bicefal austriac, aureolat și încoronat, care ține în gheare însemnele puterii - sabia și sceptrul în dreapta și globul crucifer în stânga - este susținut de doi lei rampanți, fiecare stând cu o labă a piciorului pe unul din colțurile laterale ale unui postament trapezoidal. De o parte și de alta a păsării heraldice, cifra: 18-18, care indică anul confecționării tiparului sigilar.

Dedesubtul postamentului menționat s-a reprezentat un ornament fin, alcătuit din două ghirlande din frunze de laur. Legenda s-a scris cu litere majuscule în limba germană: SIGIL. D. K. K. PRIVILEG: VEREINIG: ZUNFTE. V. D. K. P. R. M. CSAKOVA. Prin traducere, textul legendei ne informează în legătură cu: 1. *Tipul breslei*: a. *breaslă unită*, formată din mai multe ramuri meșteșugărești (meserii sau branșe) din localitate. 2. *Privilegiile obținute*: a. *breaslă privilegiată* (în textul legendei apare numai denumirea generală) ; b. *breaslă cezaro-crăiască* (în conținutul legendei aceste privilegii sunt menționate în mod expres). Începutul și sfârșitul legendei sunt marcate de două puncte. La marginea spațiului câmpului sigilar se află un cerc perlat. După modul de confecționare a acestui sigiliu, reiese că tiparul sigilar care s-a utilizat la sigilare a fost gravat în incizie.

Studiind acest sigiliu, constatăm modul în care s-a gravat întreaga suprafață a rondelului piesei sigilare, grija pentru respectarea raportului dintre elementele din scutul heraldic, proporționalitatea dintre figurile heraldice reprezentate, toate dovedind străduința meșterului-gravor pecetar anonim de a realiza o execuție artistică cât mai bună.

Pentru a evoca simbolic diferitele meserii, în cartierele scutului s-au folosit figuri heraldice înfățișând: a. *unelte specifice* (tâmplarii, croitorii și, posibil, olarii) și b. *produse finite* (cizmarii, frânghierii și pălărierii). Studiat din punct de vedere al structurii meseriilor reprezentate simbolic, sigiliul pe care îl prezentăm reflectă, într-un fel aparte, laturile activităților economice și nivelul tehnicii existente în cadrul breslei în acel an (1818).

Privind cu atenție cele șase cartiere ale scutului heraldic din câmpul sigilar, se poate lesne observa că în această breaslă s-au unit *meșteșuguri care produceau bunuri legate de gospodăriile țărănești* (frânghieri și posibil olari); *meșteșuguri legate de construcții* (tâmplari) și *meșteșuguri legate de producerea diferitelor componente ale îmbrăcămintei* (croitori, pălărieri și probabil cizmari).

După cum s-a apreciat, reprezentările de pe sigiliile de breaslă simbolizează, prin uneltele și produsele cele mai caracteristice, organizația meșteșugarilor aparținând aceleiași branșe, a breslei¹⁵. Studiarea reprezentărilor de unelte și de produse meșteșugărești din imaginile acestor sigilii prezintă o însemnătate deosebită pentru istoria tehnicii, pentru cunoașterea evoluției uneltelor¹⁶. Incluzând în emblemă specificul fiecărei meserii reprezentate în cartierele scutului, uneltele de muncă, procedeele de lucru, ele reprezintă izvoare istorice de o reală valoare¹⁷.

Deși până acum nu cunoaștem dacă tiparul sigilar cu care s-a realizat amprenta sigilară descrisă mai sus se mai păstrează ori s-a pierdut, sigiliul conservat pe acest document dovedește faptul că această piesă sigilară a fost utilizată. Totodată, acest sigiliu ne permite a constata faptul că una dintre Breslele Unite din Ciacova, organizată în anul 1817, care îngloba mai mulți meșteșugari, și-a confecționat un tipar de sigiliu în 1818, în a cărei emblemă au fost reprezentate însemne specifice numai pentru cele șase meșteșuguri.

Artă, stil, costum, Editura Meridiane, București, 1976, pp. 141-142.

¹⁵ Magdalena Bunta, *Sigilii de breaslă din colecția Muzeului de Istorie din Cluj*, în „Acta Musei Napocensis”, III, 1966, p. 225.

¹⁶ *Ibidem*, p. 224.

¹⁷ Maria Dogaru, *Sigiliile mărturii ale trecutului...*, p. 179.

